

FİİL (EYLEM) - 2

Dilek (Tasarlama) Kipleri

Bir dileği, bir isteği, tasarlanan bir hareketi anlatan kiplerdir. Dilek kiplerinde **zaman anlamı yoktur**.

1. Gereklilik Kipi

"-malı/-meli" ekleriyle yapılır.

Eylemin yapılmasının ya da yapılmamasının gerekli olduğunu bildirir.

"Bilmeli, açmalı, sormamalı" fiilleri gereklik kipi almıştır.

2. Şart Kipi

"-sa/-se" ekleriyle yapılır.

Bir yargının gerçekleşmesinin bir koşula bağlandığı kiptir.

"Sorsa, söylese, bilse" fiilleri şart kipi almıştır.

"-sa/-se" eki aşağıdaki cümlelerden hangisine **şart (koşul) anlamı katmamıştır**?

- A) İnsanoğlu okursa kendini geliştirip yenileyebilir.
- B) Kış ne kadar uzadı, artık bahar gelse...
- C) Dere taşarsa evlerimizin hâli perişan olur.
- D) Dergileri incellerseniz hepsi hoşunuza gidecektir.

3. İstek Kipi

"-a/-e" ekleriyle yapılır.

Fiilin yapılmasındaki istek ve niyeti gösteren kiptir.

"Bildirelim, silelim, soralım" fiilleri istek kipi almıştır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer alan fiilde **istek anlamı vardır**?

- A) Bayram temizliği yapıp gereksiz eşyaların hepsini bodruma kaldırdım.
- B) Soğuk havalarda böyle giyinirseniz kesin hasta olacaksınız.
- C) Çatıyı onarmak için Sinan Usta'yı çağıralım.
- D) Doğup büyüdüğüm konağın içler acısı hâli beni üzüyor.

4. Emir Kipi

Eki yoktur.

Fiilin yapılması gerektiğini emir şeklinde ifade eden kiptir. Bu kipin **I. tekil** ve **I. çoğul çekimleri** yoktur.

Gel 2. tekil kişi eki Gel-in 2. çoğul kişi eki

Gel-sin 3. tekil kişi eki Gel-sinler 3. çoğul kişi eki

- * Sevgiyle, güzellikle kal!
- * Bir daha sakın oraya gitme!
- * Beni beklemeyeceklermiş, beklemesinler!

Emir kipi bu cümlelere,

- I. umursamazlık
- II. iyi dilek
- III. uyarı
- IV. tahmin

anlamlarından hangisini kazandırmamıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

Fiillerde Soru

Fiillerde soru "mi, mi, mu, mü" soru ekleriyle yapılmaktadır. Soru eki fiilden ayrı yazılır. Soru ekinden sonra gelen şahıs ekleri "mı, mi" soru ekine bitişik yazılır.

Geliyor **musun**? Gelecek **misin**? Geldiniz **mi**?
Gelmeli **miyiz**? Gelir **misiniz**?

Fiillerde Olumsuzluk

Bir fiilin olumsuzu "-ma/-me" ekleriyle yapılır. Olumsuzluk eki kip ekinden önce gelir.

Gör-**me**-di-m
Gör-**me**-y-ecek-sin
Gör-**me**-meli-sin

- I. Doktorun verdiği ilaçları kullanmadın mı
- II. Düzenli spor yapıyor musunuz
- III. Mezuniyet törenine sizi de çağırdı mı
- IV. Nişan töreninde ön sıradaki koltuklara oturamadım

Numaralanmış cümlelerin hangisinde fiil olumsuz soru şeklinde çekimlenmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

Anlam (Zaman) Kayması

Bir kipi başka bir kipi anlamını verecek şekilde kullandığı cümlelerde **anlam kayması** vardır. Bu cümlelerde fiildeki kipi ifade ettiği anlamla cümledeki anlam örtüşmez.

Her saat başında buradan servis kalkıyor. (kalkar)

Yukarıdaki cümlede eylem şimdiki zamanla çekimlenmiştir. Fakat "her saat başında" ifadesi eylemin geniş zamanda yapıldığını göstermektedir. Dolayısıyla bu cümlede **şimdiki zaman eki, geniş zaman anlamı** vermektedir.

Yarın buradan yola çıkıyoruz. (çıkacağız)

Dün arabasına biniyor ancak evden ayrılırken kimseye haber vermiyor. (binmiş, vermemiş)

Birazdan arabanızın anahtarı gelir. (gelecek)

Bu işi en kısa zamanda bitireceksin. (bitir emir)

Buradakiler köyden gelen misafirler olacak. (olmalı)

Hümeysra

O gece ormanda yangın çıktığını duyar duymaz herkes gibi biz de olay yerine koşuyoruz.

Bu cümledeki fiille ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Haber kipi, istek kipi yerine kullanılmıştır.
- B) Herhangi bir anlam kayması söz konusu değildir.
- C) Şimdiki zaman kipi görülen geçmiş zaman kipi yerine kullanılmıştır.
- D) Şimdiki zaman kipi gelecek zaman kipi yerine kullanılmıştır.

ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerle bu cümlelerde kullanılan kip eklerini eşleştiriniz.

a. Salı gününe kadar belgelerini getir.	1. Gelecek zaman kipi
b. Müziğin sesinin biraz daha kısımlısın.	2. İstek kipi
c. TV kumandası buradan bir yere gitmeyecek.	3. Görülen geçmiş zaman kipi
d. Salonun penceresini biraz açalım.	4. Emir kipi
e. Yayaların kaldırımı kullanmasını istedik.	5. Geniş zaman kipi
f. Biraz daha sessiz olur musunuz?	6. Gereklilik kipi

Aşağıdaki görsellerin hangisinde dilek (tasarı) kipine yer verilmiştir?

- A)
- B)
- C)
- D)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geniş zaman, 2. tekil kişi ile çekimlenmiş olumsuz soru fiili vardır?

- A) Başına gelecekleri hiç düşünmedin mi?
- B) Soğuk bir limonata içmez misin?
- C) Şiiri biraz daha yüksek sesle okur musun?
- D) Bugün de okula gitmiyor musunuz?

Aşağıdaki cümlelerde yer alan fiillerden hangisinin kipi yanlış işaretlenmiştir?

	Cümleler	Dilek-Şart Kipi	Gerekliklik Kipi	Emir Kipi	İstek Kipi
A)	Gittiğin yerlerden bize iyi haberler getir.			✓	
B)	Sene sonunda sınıf olarak pikniğe gitssek çok mutlu olurum.	✓			
C)	Bakış açınızı değiştirecek kitapları okumalısınız.		✓		
D)	İnsanları etkilemek istiyorsan onlara biraz gülümse.				✓